

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om ordnande av förarexamensverksamhet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att en lag stiftas om förarexamensverksamhet, som skall gälla frågan om hur förarexamina och de prov som hänför sig till utbildningen för tillstånd att transportera farliga ämnen skall ordnas fr.o.m. ingången av 1999. Med stöd av bemyndigande i lag sköts uppgifterna ända till utgången av 1998 av det bolag som bildats för att fortsätta Bilregistercentralens verksamhet, Finlands Bilbesiktning Ab.

Enligt propositionen skall fordonsförvaltningscentralen ansvara för verksamheten i egenskap av myndighet. Fordonsförvaltningscentralen skall ges rätt att avtala med privata eller offentliga serviceproducenter om skötseln av uppgifterna i fråga. Examina och proven avses bli ordnade så, att tjänsterna upphandlas hos privata eller offentliga serviceproducenter, eller i undantagsfall så, att fordonsförvaltningscentralen själv sköter dem.

Avtalen med serviceföretagen eller de offentliga serviceproducenterna skall vara regionala och tidsbundna. Serviceproducenterna skall väljas genom en anbudsgivning i

enlighet med bestämmelserna om offentlig upphandling. Avtal ingås med den serviceproducent som lämnar det totalekonomiskt sett förmånligaste anbudet. Den serviceproducent som ingår avtal skall få ensamrätt till verksamheten inom den egna regionen för den tid avtalet gäller.

De regioner som de enskilda avtalen skall gälla skall väljas så, att tillgången på tjänster tryggas också inom mera avsides belägna områdena.

Servicepriset prissätts enligt självkostnadsprincipen. De kostnader som examensverksamheten medför skall såsom hittills täckas med förarexamensavgifterna. Avgifterna för servicen skall vara lika stora överallt i landet och betalas av kunderna direkt till fordonsförvaltningscentralen.

I propositionen ingår ytterligare ett förslag till lag om upphävande av 6 § lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 1999.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Inledning	3
2. Nuläge	3
2.1. Lagstiftning	3
2.2. Praxis	4
2.3. Internationell praxis	5
2.4. Bedömning av nuläget	6
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	6
3.1. Mål och medel	6
3.2. Förslagen	7
3.2.1. Mottagare av examina och körtillståndsprov	7
3.2.2. Andra alternativ för skötsel av uppgiften	8
Overföring av uppgiften på polisen	8
Koncessionsalternativet	9
3.2.3. Ordmandet av verksamheten i praktiken	9
4. Propositionens verkningar	10
4.1. Ekonomiska verkningar	10
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	11
4.3. Verkningar för medborgarna	11
5. Beredningen av propositionen	12
5.1. Behandlingen av ärendet i samband med bolagiseringen av Bilregistercentralen	12
5.2. Arbetsgruppen för utredning av organisatoriska frågor i anslutning till förarexamina och körtillstånd för transport av farliga ämnen	12
5.3. Förlängd verksamhetstid för Finlands Bilbesiktning Ab	13
DETALJMOTIVERING	14
1. Lagförslagen	14
1.1. Lag om förarexamensverksamhet	14
1.2. Lag om upphävande av 6 § lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag	18
2. Närmare bestämmelser	18
3. Ikraftträdande	18
LAGFÖRSLAGEN	18
1. Lag om förarexamensverksamhet	18
2. Lag om upphävande av 6 § lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag	21

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Förarexamen har en central ställning i trafiksäkerhetsarbetet. Avsikten med examen är dels att kontrollera att den färdighets- och mognadsgrad som krävs för att köra ett fordon är uppnådd, dels att förenhetliga trafikbeteendet genom att gallra ut sådana förare som inte har de kunskaper och färdigheter som behövs för att köra ett motorfordon. Förarexamen och förarundervisningen har också ett nära samband med varandra. Förarexamen styr förarutbildningen och reglerar utbildningens standard. Bestämmelser om förarexamen finns i vägtrafiklagen (267/1981) och körkortsförordningen (845/1990) samt i närmare föreskrifter som meddelats med stöd av den.

Förarexamen består av ett teoriprov och ett körprov. För att en examinand skall få genomgå körprovet krävs att han har fått godkänt resultat i teoriprovet. Varje år avläggs ca 80 000 förarexamina. De olika prov (teoriprov, körprov och omtagningar) som avläggs i samband med förarexamen uppgår till ca 200 000 per år.

Landsvägstransporter av sådana farliga ämnen som avses i lagen om transport av farliga ämnen (719/1994) förutsätter att föraren utöver körkort också har särskild utbildning och att han har avlagt körtillståndsprov. Om körtillståndet samt den utbildning och det prov som krävs för erhållande av tillståndet bestäms närmare i förordningen om körtillstånd för förare av fordon som transporterar farliga ämnen (724/1991). Syftet med körtillståndsprovet är att säkerställa att föraren är medveten om de krav som transportuppgiften ställer och de risker som den är förknippad med, och att han har tillräckliga kunskaper i händelse av olyckor.

Körtillståndsprovet är ett teoriprov. Vid utgången av 1996 fanns det drygt 35 000 giltiga körtillstånd för förare av fordon som transporterar farliga ämnen. Av dessa hade knappt 6 000 beviljats under år 1996. Tillstånden är tidsbestämda och förnyas därför med fem års mellanrum. Tillstånd beviljas och förnyas enbart på basis av avlagt körtillståndsprov.

Förarexamina och körtillståndsproven ingår i de uppgifter som hör till trafikminis-

teriets förvaltningsområde och bildar en central del av dess trafiksäkerhetsarbete. De har nära anknytning till andra uppgifter inom samma förvaltningsområde. I frågor som har att göra med förarexamina är den ansvariga myndigheten under trafikministeriet fordonsförvaltningscentralen.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning

Enligt 6 § 1 mom. lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag (1591/1995) skall det bolag som bildats för att fortsätta Bilregistercentralens verksamhet ända till utgången av 1998 sköta uppgifter som hänför sig till förarexamina, körkort och förarundervisning samt uppgifter som hänför sig till certifikat som berättigar till transport av farliga ämnen, till körtillståndsprov och till utbildning för körtillstånd.

Det bolag som fortsatte med Bilregistercentralens verksamhet tilldelades skötseln av uppgifterna temporärt till utgången av 1996. Orsaken till att uppgifterna inte överfördes till fordonsförvaltningscentralen tillsammans med övriga liknande uppgifter var avsaknaden av ett tillräckligt omfattande servicenät (RP 59/1995 rd). I slutet av 1996 föreslog regeringen (RP 207/1996 rd) att det temporära arrangemanget skulle förlängas till utgången av juni 1998 i syfte att reservera tillräckligt med tid för en omorganisering av uppgifterna. Enligt motiveringen till propositionen skall uppgifterna efter nämnda tidpunkt överföras på fordonsförvaltningscentralen. Riksdagen godkände propositionen med den ändringen att det temporära arrangemanget skulle gälla till utgången av 1998. Under behandlingen av propositionen föreslog riksdagens trafikutskott att man skulle utreda möjligheterna att ordna förarexamina under myndighetens tillsyn utanför myndighetsorganisationen (trafikutskottets betänkande nr 9/1996 rd).

Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten lagen om fordonsförvaltningscentralen (1592/1995) svarar fordonsförvaltningscentralen för tillsynen över bilskolorna och sköter uppgifter i

anslutning till förarexamina. Enligt lagen är syftet med fordonsförvaltningscentralen att främja trafiksäkerheten och datasystemet för vägtrafiken samt minska de miljökador som fordonen orsakar. I lagstiftningen om vägtrafiken och transporten av farliga ämnen har fordonsförvaltningscentralen tilldelats många uppgifter som hänför sig till normeringen och utvecklandet av förarexamina, förarundervisningen, utbildningen och provet för det körtillstånd som krävs för transport av farliga ämnen samt till tillsynen över dessa verksamheter.

Enligt 106 b § vägtrafiklagen får hos fordonsförvaltningscentralen yrkas rättelse i beslut som den som mottagit förarexamen har fattat med stöd av nämnda lag eller en förordning som har utfärdats med stöd av den, om inte något annat bestäms i lag eller förordning. Paragrafen innehåller dessutom närmare anvisningar för rättelseyrkande. Bestämmelserna om hänskjutande av ett ärende ersättes med bestämmelserna om ansökan om rättelse i samband med att Bilregistercentralen bolagiserades, eftersom uppgifter som gäller anordnande av examen innebär lagstadgat utövande av offentlig makt. Motsvarande bestämmelser om sökande av rättelse finns i lagen om transport av farliga ämnen. Enligt 20 § i lagen får rättelse i beslut som den som håller körtillståndsprov har fattat med stöd av nämnda lag eller en förordning som har utfärdats med stöd av den yrkas hos fordonsförvaltningscentralen.

2.2. Praxis

Mottagandet av förarexamina har av tradition organiserats i anslutning till bilbesiktningens verksamheten. Verksamheten har skötts av Bilregistercentralen, som ursprungligen arbetade i egenskap av myndighet, senare som affärsverk och med början från 1996 som ett bolag på basis av ett temporärt arrangemang. Som en följd av att besiktningens verksamheten öppnades för konkurrens grundades ett aktiebolag, Finlands Bilbesiktning Ab, som fortsatte Bilregistercentralens besiktningens verksamhet. För skötseln av Bilregistercentralens myndighets- och registreringsuppgifter inrättades samtidigt fordonsförvaltningscentralen som ett nytt ämbetsverk. Som mottagare av förarexamina och de körtillståndsprov som gäller transport av farliga ämnen fungerar de verksamhetsställen i bolagets regi som avses i 1 § lagen om

ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag. Bolaget sköter uppgiften med ensamrätt, vid sidan av den besiktningens verksamhet som den bedriver under konkurrensförhållanden.

För närvarande tas förarexamina emot på 75 besiktningstationer som hör till Finlands Bilbesiktning Ab. Dessutom görs examensresor till 17 orter. Mottagandet av examina utgör huvudsyssla på endast några större verksamhetsställen. I övrigt sköts mottagandet av examina och besiktningen av bilar av samma personer. I dagens läge kräver verksamheten personalresurser om uppskattningsvis 66 årsverken för examensmottagarnas del och dessutom kontorspersonalens insats. Förarexamensverksamheten och mottagandet av körtillståndsprov finansieras med de avgifter som upp bärs för verksamheten och vilkas storlek fastställs av trafikministeriet. Avgifterna motsvarar de kostnader som tillhandahållandet av tjänsterna medför. T.ex. enligt trafikministeriets beslut om avgifter för förarexamina (90/1997), utfärdats år 1997, avgift för teoriprovet av förarexamen är 60 mk samt avgift för körprov av förarexamen 220 mk eller 270 mk beroende på körkortsklass som skall avläggas. Avgift för prov för körtillstånd som gäller transport av farliga ämnen är 90 mk. Omsättningen i fråga om examensverksamheten är ca. 32,5 milj. mk per år.

De som tar emot examina har teknisk grundutbildning. I allmänhet är de biltekniker eller bilingenjörer, emedan uppgifterna sköts i anslutning till besiktningens verksamheten. De har fått handledning av arbetsgivaren för uppgiften att ta emot examina.

Fordonsförvaltningscentralen har till uppgift att utveckla och upprätthålla förarexamina samt att utfärda regler om hur de skall avläggas. Den har dessutom många andra myndighetsuppgifter som har samband med förarundervisningen och förarexamina. Centralen svarar bl.a. för tillsynen över bilskolorna, bestämmer de orter där körprov kan avläggas, godkänner de övningsbanor som används i förarundervisningen, godkänner dem som utbildar förare för transport av farliga ämnen, utfärdar normer om övervakningen av utbildningen, fastställer läroplanen för förarundervisningen och meddelar anvisningar om avläggandet av det körprov som ingår i förarexamen och om undantag från minimiundervisningen för förare samt avger

utlåtanden i samband med ansökningar om tillstånd att hålla bilskola. Fordonsförvaltningscentralen för också ett körkortsregister och ett register över de körtillstånd som krävs för transport av farliga ämnen på väg (ADR-körtillstånd).

2.3. Internationell praxis

Rådets direktiv om körkort (91/439/EEG), som gäller gemenskapens körkort, fastställer de minimikrav i fråga om en förarens kunskaps- och färdighetsnivå som utgör villkor för utfärdandet av körkort. Direktivet innehåller också bestämmelser om hur förarexamen skall ordnas och om de fordon som skall användas vid examen.

Europeiska överenskommelsen om internationell transport av farligt gods på väg (FördrS 23/1979, ADR-avtalet) förutsätter att en förare som transporterar farliga ämnen mellan ADR-länder har särskild utbildning och körtillstånd. ADR-avtalet har införlivats med vår lagstiftning genom att de nationella bestämmelserna anpassats efter bestämmelserna i direktiv 94/55/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om transport av farligt gods på väg.

Gemenskapslagstiftningen eller de internationella överenskommelserna innehåller inga bestämmelser om ordnandet av förarexamina eller körtillståndsprov i praktiken. Vad körtillståndsproven beträffar har det i och för sig nämnts särskilt att det borde erbjudas många alternativa sätt att avlägga provet. Enligt gemenskapslagstiftningen skall körtillståndsprovet för transport av farliga ämnen kunna genomföras antingen skriftligen eller delvis skriftligen och delvis muntligen.

Internationellt sett bärs ansvaret för förarexamensverksamheten i allmänhet av en enda organisation. Det är antingen staten eller någon organisation som godkänts av den som sköter uppgiften, vanligen på riksnivå. I bl.a. de nordiska länderna och Frankrike är det en myndighet som svarar för uppgiften i sin helhet. I Storbritannien ordnas teoriprovet för förarexamen av ett privat företag med stöd av ett avtal som det ingått med den myndighet (Driving Standard Agency) som ansvarar för förarexamina. Företaget har på basis av anbudsgivning valts att sköta uppgiften en viss tid.

I Holland vilar ansvaret för ordnandet av förarexamina på en stiftelse som bedriver verksamheten med trafikministeriets till-

stånd, och i Belgien på en företagsgrupp som bemyndigats för uppgiften. I Tyskland sköts uppgiften av två organisationer, av vilka endera alltid med ensamrätt svarar för examensverksamheten på delstatsnivå. I Storbritannien och Frankrike ankommer uppgiften på trafikministeriet, på den enhet inom ministeriet som ansvarar för förarutbildningen eller för trafiksäkerheten i en vidare bemärkelse. Gemensamt för verksamheten i de västeuropeiska länderna är att uppgifterna i regel administreras av det ministerium som ansvarar för trafiksäkerhetsfrågor.

I Sverige vilar ansvaret i förarexamensfrågor på en myndighet (Vägverket), som också själv tar emot förarprov. Myndigheten har sju regionkontor och 30 förarprovkontor. I glesbygdsområdena finns dessutom sådana orter utan några permanent bemannade kontor där en tjänsteman från något av kontoren tar emot prov. Allt som allt finns det ca 150 mottagningsställen i landet. Provverksamheten sysselsätter sammanlagt ungefär 250 personer. Till sin bakgrund är mottagarna ofta trafiklärare, poliser eller studiehandedare vid skolor.

I Norge sköts examensverksamheten under vägstyrelsen (vejdirektoratet), som hör till trafikministeriets förvaltningsområde. Förarexamina kan avläggas på bilbesiktningsbyråer, vilka uppgår till 2-5 stycken per län (fylke). Landet är indelat i 19 län. Sammanlagt har landet 68 ställen för mottagande av examina. Verksamheten bedrivs separat från besiktningsverksamheten. De som tar emot examina är i allmänhet ingenjörer eller trafiklärare.

I Danmark hör förarexamina till trafikministeriets, närmare bestämt trafikstyrelsens (faerdselstyrelsen) verksamhetsområde. Examina tas emot av polismän vid sidan av polisarbetet.

Praxis i fråga om mottagandet av körtillståndsprov för transport av farliga ämnen växlar från land till land. Uppgifterna sköts på varierande sätt av organisationer inom olika förvaltningsområden. Normeringsbefogenheterna och mottagningen av prov kan vara fördelad mellan olika förvaltningsområdens myndigheter. Någon enhetlig praxis beträffande skötseln av uppgifterna finns inte. I Tyskland, Holland och Frankrike har normgivningsrätten tilldelats trafikministeriet, såsom fallet är i Finland. Däremot är det olika instanser som håller körtillstånd-

sprov. I Sverige ankommer både normeringen och mottagningen av körtillståndsprov på räddningsverket, som hör till försvarsdepartementets förvaltningsområde.

2.4. Bedömning av nuläget

I dagens läge sköts mottagandet och utvecklandet av examina av olika organisationer. Ansvaret om mottagning av förarexamina samt körtillståndsprov för transport av farliga ämnen har bolag som bedriver fordonsbesiktningens verksamhet. Fordonsförvaltningscentralen utvecklar, upprätthåller och normerar förarexamina. Den sköter samma uppgifter såvitt det gäller körtillståndsproven av farliga ämnen.

Den nuvarande situationen, där ett enda bolag som bedriver besiktningens verksamhet är berättigat att ta emot examina, medför problem med tanke på besiktningens verksamhets konkurrensneutralitet. Särskilt problematisk är situationen på små orter där enbart efterfrågan på besiktningstjänster inte räcker till för en lönsam verksamhet. Bolagsinterna organisatoriska arrangemang, t.ex. dotterbolag, kan inte helt avhjälpa problemet.

Genom förarexamina bedöms den mänskliga prestationsförmågan och inlärningsresultaten. Yrkeskunskapen hos den personal som tar emot examina, samt dess övriga lämplighet för uppgiften, är av avgörande betydelse när det gäller standarden på och enhetligheten hos examina och körtillståndsproven. Det faktum att förarexamensverksamheten har varit kopplad till besiktningens verksamhet har särskilt återspeglats i examensmottagarnas grundutbildning. Den fordonstekniska yrkeskunskapen och grundutbildningen har betonats när det gäller att välja personal och upprätthålla yrkeskunskapen. På de flesta besiktningstationer är det samma personer som både besiktigar bilar och tar emot examina. Bara på några av de största besiktningstillfällen finns det personer vilka såsom huvudsyssla tar emot förarexamen. Denna situation ger inte möjlighet att koncentrera sig endast till mottagning av förarexamen eller andra uppgifter som förutsätter eller stödjer motsvarande yrkeskunskap, vilket med tanke på upprätthållande samt utvecklande av yrkeskunskapen av dem som tar emot examen skulle vara viktigt. Konkurrensen inom besiktningens bransch tvingar dessutom arbetsgivaren att fästa särskild uppmärksamhet uttryckligen vid personalens

kunnande på besiktningens område och vid upprätthållandet av just denna yrkeskunskap. På grund av den tekniska utbildningen är de som tar emot förarexamen nästan utan undantag män.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Genom propositionen säkerställs att förarexamina är tillförlitliga, håller en hög standard och är enhetliga i hela landet samt att servicen står att få på ett effektivt och ekonomiskt sätt.

På riksomfattande nivå skall anordnandet av examina ges i uppdrag åt en enda myndighet, fordonsförvaltningscentralen, som redan svarar för utvecklandet, upprätthållandet och normeringen av förarexamina samt för många myndighetsuppgifter som hänför sig till dem. Uppgifterna förläggs till den verksamhetsmiljö där de med tanke på sitt syfte närmast hör hemma och där de bästa förutsättningarna finns för skötseln och vidareutvecklandet av uppgifterna. Genom att uppgifterna hänskjuts till den myndighet som också sköter normering och utveckling kan dessa mål nås på bästa sätt. Samtidigt kan man uppnå särskilda fördelar i organisationen och skötseln av också andra myndighetsuppgifter som hänför sig till transport av farliga ämnen och körtillståndsutbildningen, inte bara i fråga om dem som gäller mottagandet av körtillståndsprov.

Fordonsförvaltningscentralen skall ges rätt att med privata eller offentliga serviceproducenter avtala om skötseln av förarexamina och körtillståndsprov. Fordonsförvaltningscentralen skall övervaka och utveckla verksamheten. På så sätt kan den ordnas på ett högklassigt och ekonomiskt sätt utan att belastat statsekonomin.

Om förarexamina på basis av avtal organiseras som en självständig bransch, ger detta bättre möjligheter att utveckla verksamheten med beaktande av de krav som uppgiften ställer och utgående från verksamhetens särdrag. När fordonsförvaltningscentralen ansvarar för ordnandet av förarexamina och körtillståndsprov, sammanhänger verksamheten inte längre nödvändigtvis med besiktningens verksamhet, utan t.ex. trafiklärare får möjlighet att träda in på marknaden som företagare. Tillgången på servicen kan tryggas.

gas så, att verksamheten i avsidet belägna trakter av kostnadseffektivitetsskäl fortfarande får bedrivas också vid sidan av annan verksamhet. Verksamhetsidkaren får dock inte ha ekonomiska eller andra bindningar till bilskolebranschen.

Avvecklandet av ensamrätten att ordna förarexamina innebär att besiktningsbranschens konkurrensneutralitet tryggas. Konkurrensen om de tidsbestämda avtalen tvingar dessutom verksamhetsidkarna att utveckla verksamheten och dess kvalitet. Eftersom ansvaret vilar hos myndigheten är det inte fråga om att öppna verksamheten för egentlig konkurrens. Serviceproducenten väljs på basis av anbudstävlan. Enligt det avtal som skall ingås får serviceproducenten ensamrätt att producera tjänster inom ett visst område.

Examensstandarden kan påverkas genom tillsyn, avpassning av mottagningsnätets omfattning och genom de krav som ställs på de orter där körproven genomfås. Körprovsorterna skall väljas så, att de är tillräckligt mångsidiga och krävande till sin trafikmiljö, dock med beaktande av servicens tillgänglighet. Avsikten är att antalet av fasta examensställena skall bevaras som det nutida är. Storleken på de områden inom vilka anbudsförandet genomförs skall bestämmas så, att antalet och urvalet av de examina som skall tas emot bidrar till att mottagarnas yrkeskunskap upprätthålls och utvecklas, och följaktligen till att examensstandarden säkerställs. De eventuella skadliga verkningar som konkurrensen kan ha på examensstandarden förhindras genom att den som vinner anbudsgivningen under avtalstiden ges ensamrätt till verksamheten inom det område som avtalet gäller.

Eftersom antalet körtillståndsprov för dem som skall transportera farliga ämnen är färre till antalet kan delar av mottagningsnätet specialisera sig på att hålla dessa prov, vilket främjar upprätthållandet och utvecklandet av provarrangörernas yrkeskunskap.

Examensmottagarnas kompetens bidrar till en hög standard och till möjligheterna att uppnå målet för examen. Avsikten är att den behörighet som krävs av mottagarna skall fastställas på basis av detta mål och den sakkunskap som behövs för uppgiften, vilket innebär att de pedagogiska färdigheterna framhävs. Också tidigare erfarenhet av förarexamensarbete skall beaktas när kompetensen bedöms.

I samband med förarexamen avgörs exa-

minandens körrättigheter. Beslutet innebär utövande av offentlig makt. Det är således fråga om ett ensidigt administrativt beslut, som inverkar på de berördas rättsliga ställning. Rätten att utöva offentlig makt genom beslut i samband med förarexamen tillkommer för närvarande enligt lag det bolag som bildats för att fortsätta Bilregistercentralens verksamhet. Det föreligger inte heller i fortsättningen några hinder för att förarexamina ordnas under myndighetens tillsyn som verksamhet utanför denna myndighet, om förutsättningarna för fattandet av administrativa beslut i samband med förarexamina har reglerats tillräckligt exakt och examinandens har beretts tillfälle att söka ändring genom ett förvaltningsrättsligt besvär/förfarande. De som utövar offentlig makt i samband med förarexamina skall också omfattas av straffrättsligt tjänsteansvar. Genom tillämpliga författningar måste dessutom säkerställas att varken integritetsskyddet, den språkliga jämlikheten eller medborgarnas grundläggande rättigheter i övrigt äventyras.

Fordonsförvaltningscentralen skall i egenkap av myndighet ansvara för uppgiften att ta emot examina, vilken omfattar utövande av lagstadgad offentlig makt. Med hänsyn till karaktären hos denna offentliga serviceuppgift och de mål som uppställts för den samt arrangemangen i anslutning till produktionen av tjänsterna är det mest ändamålsenligt att mottagandet av examina ordnas genom serviceavtal. Uppgiften kan också skötas utanför myndighetsorganisationen, eftersom det föreslås att lagen skall innehålla bestämmelser om skötseln av uppgiften och det förfarande som härvid skall iaktas, om tillsynen över verksamheten, om ändringssökande samt om det straffrättsliga ansvar som de som sköter uppgifterna bär för säkerställandet av examinandernas rättigheter och rättsskyddsaspekter samt iakttagandet av de principer som gäller i allmän förvaltningsrätt. Förandet överensstämmer med 124 § i regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998). Propositionen avläts till riksdagen den 6 februari 1998.

3.2. Förslagen

3.2.1. Mottagare av examina och körtillståndsprov

I propositionen föreslås att det stiftas en

lag om förarexamenverksamhet. Enligt propositionen skall en myndighet, dvs. fordonsförvaltningscentralen svara för mottagandet av förarexamina samt körtillståndsprov för transport av farliga ämnen. Fordonsförvaltningscentralen skall ansvara för verksamheten på riksnivå och ges rätt att genom avtal med privata eller offentliga serviceproducenter ordna skötseln av uppgiften i praktiken. Ett avtalsförfarande för ordnande av myndighetsuppgifter har tidigare tillämpats bl.a. inom social- och hälsovården: kommunerna har beretts möjlighet att ordna social- och hälsovårdstjänster genom att anskaffa dem hos staten, en annan kommun, en samkommun eller någon annan offentlig eller privat serviceproducent (lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården, 733/1992).

Fordonsförvaltningscentralen är en myndighet som är verksam inom trafikministeriets förvaltningsområde och som sedan tidigare svarar för utvecklandet, upprätthållandet och normeringen av förarexamina, tillsynen över bilskolorna samt skötseln av många myndighetsuppgifter som hänför sig till förarexamina och av motsvarande uppgifter i anslutning till körtillståndsutbildningen för dem som transporterar farliga ämnen. En sammanslagning av utvecklingsuppgiften med mottagandet av examina och körtillståndsprov skulle skapa bättre betingelser för både examens- och provmottagningen och utvecklandet av dessa verksamheter.

Avsikten är att fordonsförvaltningscentralen i egenskap av myndighet skall ansvara för att förarexamina och körtillståndsproven är tillförlitliga, håller en hög standard och är enhetliga i hela landet samt för att tillgång på tjänsterna finns. Fordonsförvaltningscentralen skall ha rätt att avtala om skötseln av förarexamina och körtillståndsproven med offentliga eller privata serviceproducenter. Fordonsförvaltningscentralen skall övervaka serviceproducenternas verksamhet. Medborgarnas rättsskydd säkerställs genom bestämmelser om saken.

Enligt förslaget skall fordonsförvaltningscentralen uppbära förarexamensavgifterna och på så sätt finansiera också utvecklandet av och tillsynen över examensverksamheten samt betala ersättningen till serviceproducenten. Examenstjänsterna skulle prissättas enligt självkostnadsprincipen. Detta förfarande säkerställer en enhetlig och skälig prisnivå i hela landet. Förfarandet skall inte orsaka

statsekonomi extra kostnader. Eftersom fordonsförvaltningscentralen är ett nettobudgeterat ämbetsverk, belastar förfarandet inte heller statens budgethushållning, och dessutom kan kostnaderna för verksamheten och för utvecklandet av den inriktas så, att de betalas av de kunder som använder tjänsterna.

Anbudsgivningen i fråga om avtal som gäller ordnande av förarexamina tryggar också besiktningens konkurrensneutralitet.

På grund av lagförslaget om förarexamenverksamhet skall 6 § lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag upphävas.

3.2.2. Andra alternativ för skötsel av uppgiften

Överföring av uppgiften på polisen

Som myndighetsverksamhet kunde uppgiften också skötas av polisen.

Inrikesministeriet ansvarar för den allmänna ordningen och säkerheten, och utgående från detta har ministeriet också uppgifter som gäller trafiksäkerheten. Det kan anses att polisen med tanke på sitt verksamhetsnät och tillgängliga lokaler har beredskap att sköta uppgiften. Vad personalens kompetens beträffar har polisen dock inte motsvarande beredskap. Polisen saknar kunskaper och erfarenhet i fråga om förarexamina och förarundervisning. Den yrkeskunskap och det kunnande som polisen har förvärvat genom övervakning av trafiken kan inte som sådana tillämpas vid genomförandet av förarexamina. Enligt polisens egen bedömning skulle den bli tvungen att anställa personer som för närvarande sköter förarexamensuppgifter hos Finlands Bilbesiktning Ab.

Om verksamheten sköttes av polisen, skulle statens budget växa och personal som nu arbetar för aktiebolaget Finlands Bilbesiktning på nytt komma att omfattas av statens budgetekonomi. Polisen uppskattar att en överföring av verksamheten i polisorganisationens regi skulle medföra kostnader om 22,5 milj. mk per år. Kostnaderna omfattar lönekostnader och kostnader för lokalerna samt andra utgifter som föranleds av skötseln av uppgiften och kostnader för den högsta ledningen. Kostnaderna för inledandet,

utvecklingen och överföringen av verksamheten har inte beaktats i kalkylen. Under beredningens gång har kostnaderna beräknats uppgå till 25,8 milj. mk, om fordonsförvaltningscentralen på motsvarande sätt själv sköter verksamheten. En jämförelse av polisens kostnader med fordonsförvaltningscentralens kostnader försvåras bl.a. av att beräkningsgrunderna avviker till vissa delar. Ett exempel är att man inom polisförvaltningen har uppskattat att det behövs betydligt mindre lokaler. Polisen kalkylerar med ett färre antal anställda än fordonsförvaltningscentralen. Även för andra kostnader har olika beräkningsprinciper iakttagits. Kostnaderna skulle inte kunna inriktas i budgeten så att de betalas av dem som använder tjänsterna utan att detta skulle medföra någon ökning av statens budgetutgifter, vilket man däremot kan göra om fordonsförvaltningscentralen svarar för verksamheten som netto-budgeterat ämbetsverk.

Ett införlivande av förexamina med polisens övriga verksamhet skulle innebära att möjligheten att utveckla examina såsom en egen bransch utgående från dess särdrag och från pedagogiska utgångspunkter gick förlorad. Också anknytningen till tidigare arbete för att utveckla förexamina skulle ävenytas.

Aven om polisen är körtkortsmyndighet och har uppgifter som har samband med styrningen och övervakningen av trafiken och också i övrigt är skyldig att främja trafiksäkerheten, ligger huvudvikten i dess verksamhet på annat håll. Om uppgifterna sköttes av polisen, skulle de vara åtskilda från de övriga uppgifter inom trafikministeriets förvaltningsområde som hänför sig till förarundervisningen och förexamina. Trafikministeriet bär ansvaret för koordineringen av trafiksäkerhetsarbetet och de uppgifter som gäller förexamina utgör en central del av detta arbete inom ministeriets förvaltningsområde. Behovet av att bevara förexamina och förarundervisningen som en helhet och låta dem ingå i övrig trafikfostran och trafikutbildning såsom en del av de trafiksäkerhetsuppgifter som gäller människan och hennes beteende talar för att förexamina och förarundervisningen hålls kvar inom trafikministeriets förvaltningsområde. Också i det övriga Västeuropa ankommer förexamensuppgifterna i allmänhet på det ministerium som ansvarar för trafiksäkerhetsfrågor.

Koncessionsalternativet

Skötseln av uppgifter av myndighetskaraktär kan ordnas inte bara genom direkta åtgärder av myndigheten utan också med hjälp av en koncession, om medborgarnas rättskydd tryggas genom lagstiftningen. Koncessionsalternativet innebär inga väsentliga fördelar jämfört med avtalsförandet. Vid tillämpning av ett koncessionsförfarande skulle myndighetens ansvar för verksamheten inte framstå lika klart som i den ovan föreslagna avtalsmodellen. Myndighetens roll vore begränsad till beviljandet av koncessioner och tillsynen över verksamheten. Myndighetens möjligheter att utveckla verksamheten som helhet, att styra verksamheten på ett flexibelt sätt och att konkurrensutsätta tjänsterna samt prissätta dem skulle vara mera begränsade än i avtalsmodellen.

Koncessionsalternativet strider dessutom mot principen att statens tillståndsförvaltning skall luckras upp. I sina principbeslut från 1989 och 1994 föreslog statsrådet att tillståndsförvaltningen skulle revideras och alternativ till myndighetstillstånden sökas. Enligt principbesluten skall myndigheterna vara ytterst återhållsamma med att inrätta nya tillståndssystem. Tillstånd som styr näringsverksamheten och begränsar konkurrensen skall ersättas med andra förfaranden, såsom ett avtalsförfarande.

3.2.3. Ordandet av verksamheten i praktiken

Fordonsförvaltningscentralen föreslås ansvara för ordandet av förexamina på riksnivå. Fordonsförvaltningscentralen skall ha rätt att med offentliga eller privata serviceproducenter ingå regionala avtal om skötseln av förexamensuppgifterna och de examensuppgifter som hänför sig till transport av farliga ämnen. I undantagsfall skall fordonsförvaltningscentralen inom vissa områden kunna ordna verksamheten också som egen service. Detta kan komma i fråga när det gäller att trygga tillgången på tjänster t.ex. i situationer där en utomstående serviceproducent har upphört med verksamheten inom ett visst område och fordonsförvaltningscentralen inte ännu har hunnit ingå avtal med en ny serviceproducent.

Avtalen med serviceproducenterna skall gälla en viss tid. Avtalsperioden skall möjliggöra att verksamheten kan bedrivas och

fortbestå utan oskäligen risker. Avtal som omfattar mer än fem år skall dock inte kunna anses ändamålsenliga. Avtalsperioden kan också vara kortare än så. När fordonförvaltningscentralen ingår avtal skall den som myndighet iakttä alla allmänna förvaltningsrättsliga principer, t.ex. likställighetsprincipen samt principen om ett avtals opartiskhet och objektivitet. Ansvar för valet av avtalspartner och kvaliteten på verksamheten skall vila på fordonförvaltningscentralen. Vid anskaffningen av tjänsterna skall de allmänna principerna enligt lagen om offentlig upphandling (1505/1992) iakttä. I avtalen skall fastställas de allmänna kraven i fråga om ordnandet av verksamheten, behörighetsvillkoren för personalen, avtalspartnerns skyldigheter samt villkoren för och begränsningarna av verksamheten. Fordonsförvaltningscentralen skall övervaka verksamhetens kvalitet och tillförlitlighet.

I ett beslut som en serviceproducent har fattat skall rättelse kunna yrkas hos fordonförvaltningscentralen. Skadeersättning skall kunna sökas också hos serviceproducenten. Mottagaren av en förarexamen skall omfattas av de bestämmelser i strafflagen som gäller tjänstebrott. I den förarexamensverksamhet som bedrivs på basis av avtal skall också bestämmelserna i lagen om förvaltningsförfarande (598/1982), språklagen (148/1922) och bestämmelserna om offentlighet i myndigheternas verksamhet tillämpas som sådana.

Fordonförvaltningscentralen skall uppbära avgifterna för förarexamen. Avgifternas storlek skall bestämmas enligt bestämmelserna i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Avgiften skall bestämmas enligt självkostnadsprincipen. Avgiften skall användas till att betala ersättningarna till serviceproducenterna samt kostnaderna för utveckling av examen och för tillsynen över förarundervisningen och förarexamina.

Fordonförvaltningscentralen skall besluta om avtalsområdenas omfattning och om mottagningsnätet med beaktande av behovet av ett tillräckligt utbud av tjänster, de krav som ställs på tjänsternas tillgänglighet och kraven i fråga om trafiksäkerheten. Fordonsförvaltningscentralen skall också framöver bestämma på vilka orter körprovet för förarexamen kan avläggas. Väljs avtalsförfarandet, skall tillgång på service som håller nuvarande standard och garanterar trafiksäkerheten tryggas på ett ekonomiskt sätt.

Examensmottagarnas yrkeskunskap och övriga lämplighet för uppgiften är av avgörande betydelse med tanke på standarden på och enhetligheten hos körtilståndspöven. Behörighetsvillkoren för personalen skall basera sig på målet för examen och den sakkunskap som uppgiften kräver. Också det nära sambandet mellan examina och förarutbildningen samt examinas betydelse som en faktor som styr utbildningen talar för att pedagogiska och beteendevetenskapliga färdigheter framhävs allt mer i uppgiften att ta emot examina. Sådana färdigheter ingår i bl.a. trafikläroutbildningen. Tidigare erfarenhet av förarexamensuppgifter skall också beaktas.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Fordonförvaltningscentralen är ett nettobudgeterat statligt ämbetsverk vars utgifter täcks i huvudsak med inkomsterna av den avgiftsbelagda verksamheten. Trafikministeriet har utfärdat bestämmelser om fordonförvaltningscentralens avgiftsbelagda prestationer och grunderna för avgifterna samt om de fasta avgifter som uppbärs för de offentligrättsliga prestationerna. Avgiftsbelagda företagsekonomiska prestationer, för vilka centralen uppbär avgifter på företagsekonomiska grunder, är t.ex. utlämnande av uppgifter ur datasystemet för vägtrafiken till den del detta är möjligt, skötsel av beskattningsuppgifter, trycksaker och utbildning som inte hör till informationsverksamheten samt undersöknings- och beställningstjänster som grundar sig på uppdrag. För offentligrättsliga prestationer till självkostnadsvärde uppbärs avgift enligt självkostnadsvärdet och för offentligrättsliga prestationer med fasta avgifter en fast avgift som motsvarar eller är lägre än självkostnadsvärdet. Prestationer av detta slag är de som följer av myndighetsuppgifter, t.ex. körkortsprestationer, beslut som hör samman med förarundervisning och förarexamen, fordonstekniska tillstånd och utlåtanen, typbesiktning av fordon och registreringsprestationer samt olika tillstånds- och undantagsbeslut, beviljande av särskilt registreringsstecken och prestationer som hänför sig till övervakningen. Avgifterna för offentligrättsliga prestationer med fasta avgifter fastställs genom ett beslut av trafikministeriet. Till dessa avgifter hör bl.a. den

tillsyns- och utvecklingsavgift som uppbärs av den som tar emot förarexamen och kör-tillståndsprovet för förare av fordon som transporterar farliga ämnen. Med denna avgift täcks de kostnader som utvecklandet av förarexamina orsakar fordonsförvaltningscentralen. Om övriga avgifter bestämmer fordonsförvaltningscentralen själv. För år 1997 har ett överskott på 4,4 milj. mk ställts som mål för fordonsförvaltningscentralens avgiftsbelagda verksamhet.

Avgifterna för förarexamina skall utgöra offentlighetsrättsliga prestationer till självkostnadsvärde.

En överföring av förarexamensmottagning- en till fordonsförvaltningscentralen innebär inte någon ökning i statens budgetutgifter, eftersom de engångsutgifter som den medför skulle täckas med överskottet från centralens avgiftsbelagda verksamhet. Fordonsförvaltningscentralens avgifter behöver inte höjas på grund av omläggningen. När verksamheten har kommit i gång avses kostnaderna för den bli täckta med förarexamensavgifterna, såsom hittills. Någon särskild avgift för övervakningen och utvecklandet av förarexamina kommer inte längre att behövas, för fordonsförvaltningscentralen kan betala utgifterna för nämnda verksamhet med examensavgifterna. I propositionen verksamhetens totalkostnader har uppskattats enligt den nutida omsättningen för avgifterna som uppbärs i samband av verksamheten bestäms också nuförtiden enligt självkostnadsprincipen. Verksamhetens uppskattade totalkostnader skall motsvara uppskattade inkomster. Uppskattade enligt 1996 års prestationsmängd och de avgifter som uppbärs 1997, blir inkomsterna för förarexamina och kör-tillståndsproven ca 32,5 milj. mk per år.

Förberedelserna för en inledning av förarexamens- och kör-tillståndsprovverksamheten vid ingången av 1999 medför tilläggskostnader om sammanlagt ca 0,5 milj. mk i fordonsförvaltningscentralens verksamhet 1998. Kostnaderna orsakas till största delen av löner, utbildning och information.

Mottagandet av förarexamina och kör-tillståndsprov kan organiseras så, att det inte orsakar statsekonomi eller hushållen extra kostnader. Eftersom avgifterna för tjänsterna inte behöver höjas på grund av reformen, stiger inte heller medborgarnas examens- och körprovskostnader. Nivån av verksamhetens totalkostnader beror på anbuds-givningen. Det föreslagna arrangemanget skall

flexibelt möjliggöra justeringar i avgifternas storlek. Det eventuella överskottet skall kunna användas till sänkning av avgifterna. Det skall också kunna användas t.ex. till att utveckla examens- och kör-tillståndsprov-verksamheten, så att den kan förbättras och säkerheten ökas.

4.2. Verkningsfråga om organisation och personal

När det nuvarande temporära arrangemanget upphör att gälla skall enligt förslaget de uppgifter som hänför sig till examina och kör-tillståndsproven överföras på myndigheten vid fordonsförvaltningscentralen. Avtalsförfarandet vid ordnandet av examina garanterar dock det bolag som för närvarande sköter uppgiften en likvärdig möjlighet att konkurrera om tillhandahållandet av examenstjänsterna. Omfattningen av de konsekvenser som reformen har i fråga om organisation och personal beror i hög grad på hur väl bolaget står sig i konkurrensen. Den långvariga erfarenheten av skötseln av examensuppgifterna torde dock säkra bolaget ett gott utgångsläge. Reformen innebär att fordonsförvaltningscentralen blir tvungen att satsa mera än för närvarande på tillsynen över examensverksamheten. Verkningsfrågan i fråga om fordonsförvaltningscentralens organisation och personal vore dock små.

Examensmottagarnas grundutbildning är i dag teknisk, vilket närmast beror på att uppgifterna har kopplats till besiktningsverksamheten. Eftersom behovet av pedagogiska färdigheter framträder särskilt när det gäller att hålla körprov, är trafikläro-utbildningen väl lämpad som grundutbildning för examensmottagarna. Om förarexamensarbetet tack vare avtalsförfarandet utvecklas till en egen bransch, kan också företag som specialiserar sig på denna verksamhet växa fram.

4.3. Verkningsfråga för medborgarna

Propositionen innebär att utbudet av tjänster och tjänsternas tillgänglighet tryggas med beaktande av kraven på trafiksäkerhet. På riksnivå skall tillgång till tjänsterna huvudsakligen bevaras på nuvarande nivå. Kraven som trafiksäkerheten ställer på trafikmiljön på examensställe kan i någon mån betyda ändringar till examensställena. Som helhet tillgång på examenstjänsterna till antalet skall motsvara det nutida. Medborgarnas

rättsskydd i examensverksamheten säkerställs genom bestämmelser om sökande av rättelse, tystnadsplikt, jäv, skyldigheten att iaktta språklagen samt gott förvaltningsförfarande. Medborgarnas examens- och körprovskostnader skall inte stiga enligt det som i punkt 4.1. har konstaterats.

Då verksamheten utvecklas till en självständig bransch och de egenskaper och den utbildning som krävs för mottagande av examina går i en beteendevetenskaplig riktning, blir det möjligt för även andra än de som har teknisk bakgrund att söka sig till branschen. Trafiklärarutbildningens ökade betydelse som grundutbildning ger också kvinnor likvärdigare möjligheter att söka sig till en bransch som i dag är mycket mansdominerad.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Behandlingen av ärendet i samband med bolagiseringen av Bilregistercentralen

När bolagiseringen av Bilregistercentralen bereddes 1995 lät man frågan om mottagandet av föreexamina ännu bli beroende av vidare utredning. Uppgiften kunde inte överföras till fordonsförvaltningscentralen tillsammans med övriga myndighetsuppgifter på grund av avsaknaden av det servicenät som uppgiften kräver.

Under behandlingen av de författningsändringar som bolagiseringen krävde tog riksdagens trafikutskott ställning också till ordnandet av examensverksamheten (trafikutskottets betänkande nr 5/1995 rd). Utskottet förutsatte att man efter bolagiseringen av Bilregistercentralen säkerställer att servicen i landets olika delar håller en tillräckligt hög nivå och garanterar trafiksäkerheten. Utskottet ansåg det dessutom av trafiksäkerhetsskäl vara angeläget att föreexamen ordnas och förarundervisningen övervakas på samma höga nivå i hela landet, varvid den organisation som ordnar föreexamen spelar en viktig roll.

5.2. Arbetsgruppen för utredning av organisatoriska frågor i anslutning till föreexamina och körtillstånd för transport av farliga ämnen

tillsatte en arbetsgrupp som fick i uppdrag att göra en utredning om ordnandet av de uppgifter som gäller mottagandet av föreexamina, tillsynen över förarundervisningen samt de körtillstånd som krävs för transport av farliga ämnen. Utöver trafikministeriet och fordonsförvaltningscentralen var också inrikesministeriet, utbildningsstyrelsen, Trafikskyddet, Bilregistercentralen, senare Finlands Bilbesiktning Ab, och de anställda inom besiktningsväsendet företrädare i arbetsgruppen.

Arbetsgruppen hade till uppgift att utreda hur den verksamhet som gäller mottagandet av föreexamina och tillsynen över förarundervisningen samt beviljandet av de tillstånd som berättigar till transport av farliga ämnen skulle ordnas efter bolagiseringen av Bilregistercentralen samt att utgående från sitt arbete framlägga förslag med beaktande av de mål som skall ställas för verksamheten vad beträffar trafiksäkerhet, servicenivå och rättsskydd m.m.

Arbetsgruppen behandlade de krav som bör ställas på organiseringen av uppgifterna och på den mottagande organisationen med beaktande av de mål som angavs i uppdraget. Arbetsgruppens betänkande har publicerats i trafikministeriets publikationsserie för betänkanden och promemorior (B:15/96). I arbetsgruppens förslag ingick tre avvikande åsikter.

Utöver detta lade arbetsgruppen fram sitt förslag till hur tillsynen över examensundervisningen skall ordnas och vem som skall bevilja körtillstånd för transport av farliga ämnen. Eftersom tillsynen över förarundervisningen och den verksamhet som gäller föreexamen och körtillståndsproven baserar sig på samma slag av sakkunskap, borde ansvaret för tillsynen vila på den organisation som ansvarar för föreexamen, dvs. fordonsförvaltningscentralen.

Arbetsgruppen och de som avgett utlåtanden om arbetsgruppens betänkande är eniga om att uppgifterna inte är lämpliga att skötas som näringsverksamhet under fri konkurrens. Med beaktande av de krav som ställs på verksamheten ansåg arbetsgruppen att konkurrensalternativet inte är önskvärt i fråga om något av de mål som nämndes i uppdraget. Den ansåg att föreexamensverksamheten till sin karaktär väsentligt avviker från den konkurrensutsatta besiktningsverksamheten, eftersom det är fråga om bedömning av en individuell prestation. Examen har

Den 19 maj 1995 tillsatte trafikministeriet

dessutom karaktären av en övervakningsåtgärd, vars betydelse accentueras också av den ökade konkurrensen till följd av förändringarna inom bilskolebranschen. Enligt arbetsgruppen kan verksamheten i fråga om examina och körtillståndsprov inte utsättas för konkurrens utan att detta äventyrar bedömningens objektivitet, enhetlighet och rättvishet. Det konstaterades dessutom att det inte heller internationellt sett förekommer fri konkurrens inom denna verksamhet.

Det ansågs inte heller vara lämpligt att uppgifterna skulle skötas med ensamrätt av Finlands Bilbesiktning Ab eller av polisen. Vidare ansågs inte det självvärderingsförfarande som iaktas inom skolväsendet kunna tillämpas på förarundervisningen utan att verksamhetens objektivitet äventyras, eftersom de enheter som ger undervisningen är så pass små och fungerar enligt företagsekonomiska principer. Utbildningsstyrelsen har i samband med yrkesundervisningen för förare vissa uppgifter som hänför sig till förarundervisningen, men förvaltningsområdets resurser för ordnande av förarexamina ansågs otillräckliga. En sammanslagning av förarexamensuppgifterna med de uppgifter som ankommer på centralorganisationen för det riksomfattande trafiksäkerhetsarbetet, Trafikskyddet, ansågs ha den fördelen att dessa två uppgiftsområden baserar sig på samma sakkunskap och att den gör det möjligt att syselsätta personalen i uppgifter som utvecklar yrkeskunskapen och färdigheterna på området. Arrangemanget skulle dock förutsätta en allmän granskning och en ny utvärdering av Trafikskyddets ställning och uppgifter, och möjligtvis bildande av en helt ny organisation.

Arbetsgruppen hörde redan under arbetets gång sakkunniga på olika områden. Dessutom inbegärdes utlåtanden om arbetsgruppens betänkande hos de myndigheter, organisationer och sammanslutningar som i huvudsak deltar i trafiksäkerhetsarbetet. Utlåtande avgavs av justitieministeriet, finansministeriet, inrikesministeriet, fordonsförvaltningscentralen, huvudstaben, konkurrensverket, konsumentombudsmannens byrå, Trafikskyddet, trafikförsäkringscentralen, Suomen Autokoululiitto SAKL ry, Finlands

Bilbesiktning Ab, Automobilförbundet rf, Finlands Lastbilsförbund rf, Oljebranschens Centralförbund rf, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry och Suomen Tieliikenneopettajien Liitto STOL ry. Arbetsgruppens modell för skötsel av uppgiften som myndighetsverksamhet vann som sådan understöd. Finansministeriet motsatte sig skapandet av en ny regionalorganisation och justitieministeriet förutsatte att det nuvarande mellanläget skulle bli så kortvarigt som möjligt. Andra alternativ som tagits upp understöddes i vissa utlåtanden.

5.3. Förlängd verksamhetstid för Finlands Bilbesiktning Ab

Omorganiseringen av examina och körtillståndsproven hann inte beredas under 1996, så ytterligare tid behövdes för denna uppgift. I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 6 § 1 mom. lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag (RP 207/1996 rd) föreslogs att det rådande arrangemanget skulle förlängas till utgången av juni 1998. Efter detta skulle uppgifterna överföras till fordonsförvaltningscentralen. Riksdagen godkände propositionen med den ändringen att det bolag som bildats för att fortsätta Bilregistercentralens verksamhet skulle sköta uppgifterna till utgången av 1998. När riksdagens trafikutskott behandlade regeringens proposition framförde utskottet som sin uppfattning att olika alternativ för ordnande av förarexamina borde utredas grundligare, och då särskilt möjligheterna att ordna uppgifterna så, att de kan skötas utanför myndighetsorganisationen under tillsyn av myndigheterna (trafikutskottets betänkande nr 9/1996 rd).

Propositionsutkastet har beretts som tjänsteuppdrag vid trafikministeriet och fordonsförvaltningscentralen på basis av arbetsgruppens förslag och i enlighet med de principer som angavs i motiveringen till ovan nämnda regeringens proposition (RP 207/1996 rd) och i trafikutskottets betänkande (TrUB 9/1996 rd).

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

1.1. Lag om förarexamensverksamhet

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Avsikten är att lagen om förarexamensverksamhet skall gälla ordnandet av både förarexamina och de körtillståndsprov som hänför sig till transport av farliga ämnen. Om dessa bestäms i vägtrafiklagen och i lagen om transport av farliga ämnen samt i de bestämmelser som utfärdats med stöd av dem.

Enligt 2 mom. avses med förarexamen i tillämpliga delar också verksamhet som gäller mottagandet av körtillståndsprov för transport av farliga ämnen. Bestämmelsen är nödvändig, eftersom förarexamen enligt vedertagen praxis endast avläggs för erhållande av körrättighet eller för att denna rättighet skall fortsätta att gälla.

Med stöd av vägtrafiklagen utfärdas också särskilda bestämmelser om körkort inom försvarsmakten. Det är därför skäl att utesluta försvarsmaktens förarexamensverksamhet från denna lags tillämpningsområde genom en uttrycklig bestämmelse i 3 mom.

2 §. *Definitioner.* I paragrafen ingår definitioner av vad som avses med förarexamensverksamhet, förarundervisningsverksamhet och förarexamensmottagare.

Förarexamensverksamheten skall vid sidan av mottagandet av förarexamina också omfatta uppgifter som hänför sig till tillsynen över förarundervisningen. Om övervakningen av bilskolorna bestäms i körkortsförordningen. Den föreslagna bestämmelsen skall gälla tillsynen över all förarundervisning och skapa möjligheter att utsträcka övervakningen även till annan förarundervisning än den som sker i bilskolorna. Genom körkortsförordning bestäms om uppgifter som hänför till körkort och som tillhör examensmottagaren i samband med förarexamensmottagandet. Enligt vedertagen praxis avläggs förarexamen endast för erhållande av körrättighet eller för att denna rättighet skall fortsätta att gälla. Med förarexamensverksamhet skall emellertid avses också uppgifter som hänför sig till mottagandet av körtillståndsproven, till certifikat som berättigar till transport av farliga ämnen samt till tillsynen över utbildning för körtillstånd som stadgas i lagen

om transport av farliga ämnen och i förordningen om körtillstånd för förare av fordon som transporterar farliga ämnen om.

Förarundervisningsverksamheten skall utöver själva undervisningen omfatta också anknytande verksamhet, såsom framställning och försäljning av läromedel.

Med förarexamensmottagare avses enligt paragrafen en serviceproducent som på basis av avtal sköter förarexamensverksamhet enligt denna lag. Serviceproducenten kan vara privat eller offentlig. Om fordonsförvaltningscentralens verksamhet som examensmottagare bestäms i 3 §.

3 §. *Ordnande av förarexamensverksamhet.* Enligt paragrafens 1 mom. skall ansvaret för förarexamensverksamheten vila på fordonsförvaltningscentralen, som sedan tidigare sköter bl.a. utvecklingsuppgifterna på området.

Fordonsförvaltningscentralen skall enligt 2 mom. kunna ordna uppgiften genom att anskaffa de behövliga tjänsterna hos utomstående serviceproducenter eller genom att sköta uppgifterna själv. Tjänsterna skall kunna anskaffas hos privata eller offentliga serviceproducenter. Exempelvis myndigheter, offentliga organisationer eller statsägda företag kan komma i fråga som offentliga serviceproducenter. Fordonsförvaltningscentralen kan sköta uppgifterna närmast då de tjänster som avses i lagen annars fall inte kan ordnas så, att en tillräcklig servicenivå upprätthålls t.ex. i situation som nämns i punkt 3.2.3. I den mån fordonsförvaltningscentralen själv svarar för mottagandet av examina är den examensmottagare. Närmare bestämmelser om ordnandet av verksamheten till denna del skall enligt 17 § utfärdas genom förordning. Enligt lagen om ett datasystem för vägtrafiken (819/1989) har den som håller förarexamen rätt att få uppgifter ur körkortsregistret och att lagra uppgifter i registret. Denna rätt skall gälla en examensmottagare som utövar verksamheten på basis av avtal.

I 3 mom. bestäms om de allmänna villkor som gäller för ordnandet av verksamheten. Dessa bestämmelser är nödvändiga för att det skall kunna säkerställas att examina är enhetliga och tillförlitliga i hela landet. Detta skall beaktas också när verksamhetsområdena för de enskilda mottagarna av förarexa-

mina fastslås. Verksamhetsområdena bör vara tillräckligt stora för att de ovan nämnda målen skall kunna uppnås på riksnivå. En uppdelning av verksamheten på flera små enheter garanterar inte examensverksamhetens kvalitet och enhetlighet. Ett verksamhetsområde bör motsvara minst ett landskap. Förarexamenstjänsterna skall vara tillförlitliga och lika både till sin kvalitet och till sina bedömningsgrunder oberoende av vem som tar emot examen, var den tas emot eller andra omständigheter. Tjänsterna skall finnas att tillgå på ett skäligt avstånd och inom en skälig väntetid samt med tillräcklig täckning med avseende på körkortskategorierna. Den nuvarande servicenivån betraktas som utgångsnivå. En skälig väntetid inbegriper också kravet på att möjligheten att få avlägga examen kan förutses. De regionala språkliga förhållandena skall beaktas vid utbudet av tjänster för att trygga tjänsterna för både finsk- och svenskspråkiga kunder. Orterna för de körprov som ingår i förarexamen måste dock vara tillräckligt mångsidiga och krävande till sin trafikmiljö, vilket ställer sina krav på nätverket för mottagande av examina. Av trafiksäkerhetsskäl skall de krav som ställs på examensstandarden och på en examens tillförlitlighet tas i betraktande när tillgången på service avvägs. I och med att kör tillståndsproven för transport av farliga ämnen är färre till antalet borde i utbudet av dessa tjänster och utformningen av nätverket särskilt beaktas också kraven på mottagarnas yrkeskunskap och på utvecklandet av denna. En väl avpassad centralisering av verksamheterna ökar möjligheterna att yrkeskunskapen utvecklas.

I ett avtal om skötsel av förarexamenverksamhet skall med beaktande av de ovan nämnda förutsättningarna överenskommas om det område där en serviceproducent skall ha ensamrätt till examensverksamheten. Dessutom skall det avtalas om examenstjänsternas täckning vad beträffar bl.a. olika körkortskategorier och kör tillståndsproven samt om de villkor som gäller verksamheten.

4 §. *Krav som uppställs för förarexamenmottagare.* Av en serviceproducent skall krävas att han är tillförlitlig, sakkunnig, oberoende och solvent. Om bedömningen av huruvida en förarexamenmottagare är tillförlitlig och oberoende bestäms särskilt längre fram i lagen.

Den av serviceproducenten krävda sakkunskapen skall tjäna de syften som ligger till

grund för förarexamenverksamheten. Sakkunskapen kan bygga på en för uppgiften lämplig utbildning, arbetserfarenhet eller annan förtrogenhet med branschen. Om de krav som ställs på den personal som tar emot examina bestäms särskilt längre fram i lagen. Med beaktande av målen för examenverksamheten kunde som lämplig grundutbildning på området anses trafiklärarutbildning och som lämplig erfarenhet sådan erfarenhet som skaffats genom förarundervisning eller i förarexamenverksamhet.

Serviceproducenten skall enligt 2 mom. kunna visa att han har förutsättningar för att kunna sköta uppgiften på behörigt sätt. Sådana förutsättningar är en tillräcklig personal och övriga resurser, såsom lämpligt utrustade lokaler.

Kravet på sakkännedom skall gälla i synnerhet den i 3 mom. avsedda personen, som skall ansvara för förarexamenverksamheten. Denna person skall förutsättas ha tillräcklig sakkunskap och förtrogenhet med branschen. Endast en tillräcklig kännedom om branschen ger honom förutsättningar att kunna bära ansvaret för verksamheten och att utveckla den.

5 §. *Bedömning av förarexamenmottagarens tillförlitlighet.* I paragrafen bestäms om de allmänna förutsättningarna för att en förarexamenmottagare skall kunna anses tillförlitlig. En tyst bolagsman i ett kommanditbolag skall t.ex. inte betraktas som ansvarig bolagsman. Som en annan person i dominerande ställning skall anses bl.a. den som ansvarar för förarexamenverksamheten.

Serviceproducenten skall inte anses såsom tillförlitlig om någon av de personer som nämns i paragrafen grovt har brutit mot bestämmelser som gäller förarexamenverksamhet, besiktning, registrering av fordon, beskattning, bokföring eller medelsförvaltning och gärningen kan anses visa att personen i fråga är uppenbart olämplig för uppgifter att utöva förarexamenverksamhet.

6 §. *Bedömning av förarexamenmottagarens oavhängighet.* För att sådant beroende som är skadligt för skötseln av verksamheten inte skall kunna förekomma, får varken förarexamenmottagaren eller den som är anställd hos honom eller står i ett beroendeförhållande till honom utöva förarundervisningsverksamhet. Med tillämpning av den vidare definition av förarundervisningsverksamhet som ingår i 2 § får han inte heller i övrigt vara verksam i nämnda bransch. Som

sådan övrig verksamhet skall kunna anses t.ex. framställande av läromedel eller förlagsverksamhet som gäller sådana.

I 2 mom. bestäms om andra faktorer som påverkar en examensmottagares eller hans anställas tillförlitlighet.

7 §. *Krav i fråga om personer som tar emot förarexamina och körtillståndsproven.* I paragrafen fastställs de behörighetsvillkor, kompetenskrav och övriga krav som skall gälla den personal som tar emot examina och körtillståndsprov. Behörighetsvillkoren ställs på ett allmänt plan, eftersom det ännu inte finns någon särskild utbildning för förarexamensmottagare.

Standarden på förarexamen påverkas förutom av de krav som ställs på examen också av examensmottagarens kompetens. Kompetensen hos den personal som tar emot examina har därför stor betydelse med hänsyn till målet för examen. Behörighetsvillkoren för personalen skall grunda sig på målet för examen och den sakkunskap som uppgiften kräver. Utvecklas examen så, att den närmar sig förarundervisningen och målen för denna, framhävs de pedagogiska färdigheterna. Den grundutbildning och yrkeskunskap som krävs av personalen måste stöda dessa mål. En grundutbildning som inbegriper färdigheter av detta slag vore åtminstone trafiklärarutbildningen. Också någon annan grundutbildning kan anses vara lämplig, i synnerhet i fråga om den som tar emot körtillståndsprov för transport av farliga ämnen. Av en examensmottagare bör dock krävas en mera omfattande kompetens än av den som arbetar med förarundervisning. I examensverksamheten bör dessutom förutsättas åtminstone erfarenhet på förarundervisningsområdet eller av examensmottagning och ytterligare eventuell tilläggsutbildning.

Yrkeskunskapskravet skall också betona lämpligheten för en kundbetjäningssuppgift av det slag som examen utgör. Förarexamen innebär en bedömning av mänskliga prestationer och inlärningsresultat. Den yrkeskunskap och annan lämplighet som examensmottagaren uppvisar är därför av avgörande betydelse för standarden på examina och körtillståndsproven och med tanke på deras enhetlighet.

Dessutom krävs att examensmottagaren är tillförlitlig. Han får inte genom sitt agerande ha visat att han är olämplig att sköta uppgifter av det aktuella slaget. Han får inte ha gjort sig skyldig till grova eller upprepade

trafikförseelser eller andra brott så, att han på basis av dem kan anses olämplig för uppgiften. Upprepade förseelser kan anses som grund till olämplighet. Upprepade trafikbrott kan betraktas som en grund för olämplighet exempelvis då vederbörande har meddelats eller hade kunnat meddelats körförbud efter att inom den tid som stadgas i vägtrafiklagen gjort sig skyldig till ett stadgat antal trafikbrott. Bederbörandes lämplighet att verka inom förarutbildningen skall kunna bedömas utgående från en viss tid, t.ex. de senaste fem åren, med beaktande av gärningarnas art och antal. På motsvarande sätt skall man bedöma effekten av att personen i fråga har gjort sig skyldig till allvarliga trafikförseelser. En sådan här engångsförseelse skall inte i sig behöva utgöra hinder för uppgiften om inte gärningen samtidigt visar att vederbörande är olämplig för uppgiften.

8 §. *God förvaltningssed.* Uppgiften att ta emot förarexamina har ansetts ha karaktären av en myndighetsuppgift. Det beslut som fattas i samband med examen gäller examinandens rätt och intresse, och innebär utövande av offentlig makt. Beslutet har karaktären av ett administrativt beslut. Av denna orsak bör de principer som gäller i allmän förvaltningsrätt iakttas vid förfarandet, och detta förutsätter särskilda bestämmelser, om uppgiften sköts utanför myndighetsorganisationen. Tillämpningen av lagen om förvaltningsförfarande garanterar ett formbundet förfarande och förbättrar examinandernas rättsskydd. Lagen om allmänna handlingars offentlighet (83/1951) gäller offentlighet av myndigheternas handlingar. En revidering av offentlighetslagstiftningen angående offentlighet i myndigheternas verksamhet är under beredning som bäst. I reformen jämföras t.ex. sådana handlingar som uppkommit i samband med utövande av verksamhet på uppdrag av en myndighet med myndighetshandlingar. I anledning av revideringen föreslås att i momentet skall tas in en hänvisning till offentlighetslagstiftningen som gäller myndigheternas handlingar.

9 §. *Bestämmelserna i språklagen.* En förarexamensmottagare skall i sin verksamhet iakttas bestämmelserna i språklagen. I praktiken betyder detta att den finsk- och svenskspråkiga befolkningen skall få betjäning på sitt eget språk i enlighet med språklagen.

10 §. *Tystnadsplikt.* För verksamhet utanför myndighetsorganisationen är det skäl att föreskriva om tystnadsplikten för dem som

är anställda av examensmottagaren för att skydda information om en enskild persons hälsotillstånd. Trots att det inte längre krävs att läkarintyg uppvisas i samband med förarexamen, kan sjukdom eller kroppsskada framgå ur de handlingar som gäller den person som deltar i körprov eller uppkörning, och information om vederbörandes hälsotillstånd kan därmed framkomma. Ytterligare kan vid tillförlitlighetsbedömning som företas under avtalets giltighetstid examensmottagaren eller hans anställda få del av sådana uppgifter om brott som begåtts av en person som avses i 5 §. Därför finns det behov att sföreskriva om tystnadsplikten för att skydda information om dessa uppgifter. Straff för olovligt delgivande av de uppgifter som avses i paragrafen till obehöriga skall bestämmas i strafflagen (39/1889).

11 §. *Tillsyn.* I paragrafen bestäms om tillsynen över verksamheten. Fordonsförvaltningscentralen skall svara för ordnandet av verksamheten och samtidigt övervaka examensmottagarnas verksamhet.

12 §. *Personregisteruppgifter.* I straffregisterförordningen (772/1993) finns bestämmelser om straffregistret. För att fordonsförvaltningscentralen skall kunna fastställa att kravet på tillförlitlighet enligt 5 och 7 § vad beträffar förarexamensmottagare och den personal som tar emot förarexamen är uppfyllt, måste centralen i egenskap av den myndighet som svarar för organiseringen av verksamheten och är berättigad att ingå avtal om mottagandet av examina ha rätt att få uppgifter ur straffregistret. Det föreslås därför att i lagen skall tas in en bestämmelse som tryggar tillgången till sådana uppgifter. Fordonsförvaltningscentralen har i enlighet med 10 § lagen om ett datasystem för vägtrafiken rätt att använda sig av datasystemet eller delregister inom datasystemet för att kunna sköta de uppgifter som ankommer på den enligt lag eller förordning. I paragrafen skall dessutom uttryckligen bestämmas om fordonsförvaltningscentralens rätt att använda uppgifter ur körkortsregistret för att kunna sköta de uppgifter som avses i denna lag.

13 §. *Handräckning.* I denna paragraf åläggs polisen att ge handräckning för tillsynen över att lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas. I praktiken kan det gälla situationer där handräckning av polisen behövs av fordonsförvaltningscentralen t.ex. för att utföra en till-

synsätgård.

14 §. *Rättelseyrkande och ändringssökande.* I paragrafens 1 mom. bestäms om rättelse av beslut som en förarexamensmottagare har fattat beträffande förarexamen eller ett körtillståndsprov. Rättelse skall sökas hos den myndighet som svarar för organiseringen av verksamheten, dvs. fordonsförvaltningscentralen.

Det föreslås att i 2 mom. skall tas in en bestämmelse om ändringssökande för den händelse att fordonsförvaltningscentralen själv fungerar som examensmottagare. Ändring i ett beslut som fordonsförvaltningscentralen har fattat skall sökas enligt förvaltningsprocesslagen.

15 §. *Straffbestämmelser.* I paragrafens 1 mom. bestäms att olovligt utövande av förarexamensverksamhet är straffbart. Förarexamensverksamhet skall betraktas som olovlig när den utövas utan att avtal har ingåtts med fordonsförvaltningscentralen. Utövanandet av verksamheten i sådan omfattning som avtalet inte berättigar till skall också betraktas såsom olovligt utövande av förarexamensverksamhet. Genom avtalet skall examensmottagarens verksamhet begränsas så att den får bedrivas inom ett bestämt verksamhetsområde och eventuellt på att den omfattar vissa examens- samt provklasser. Utövanandet av examensverksamhet emot det som avtalats skall straffas enligt detta moment.

Enligt 2 mom. skall en person som tar emot förarexamina lyda under den lagstiftning som gäller tjänstemän när han sköter denna uppgift. Han skall inte obehörigen utnyttja sin ställning till sin egen eller någon annans fördel eller röja en uppgift som han har fått kännedom om i sin anställning. Härav följer att den som t. ex. kräver eller godtar någon förmån för att uppfylla eller för att försumma sina skyldigheter i den avsikt som ovan nämns skall straffas.

Paragrafens 3 mom. innehåller hänvisningsstadganden till strafflagen beträffande straffpåföljder för felaktig registeranteckning och brott mot tystnadsplikten. Lagen om ett datasystem för vägtrafiken innehåller bestämmelser om straff för brott mot tystnadsplikten beträffande dessa uppgifter.

16 §. *Avgiften för förarexamen eller körtillståndsprov.* Storleken av de avgifter som uppbärs för examen och körtillståndsprov skall bestämmas på basis av självkostnadsvärde enligt lagen om grunderna för avgifter till staten. Avgifternas storlek skall

motsvara totalkostnaderna för tillhandahållandet av tjänsterna. Avgiften för förarexamen skall betalas till myndigheten, dvs. fordonsförvaltningscentralen.

17 §. *Närmare bestämmelser.* Närmare bestämmelser om ordnande av förarexamensverksamhet samt om fordonsförvaltningscentralens verksamhet som mottagare av förarexamina och körtilståndsproven utfärdas genom förordning. Enligt fullmaktbestämmelsen om bemyndigande skall också vederbörande ministerium kunna utfärda närmare bestämmelser och meddela anvisningar om de frågor som regleras i lagen. Eftersom uppgifterna enligt förslaget skall höra till trafikministeriets förvaltningsområde, skall trafikministeriet som behörig myndighet svara för utfärdandet av bestämmelser och meddelandet av anvisningar.

18 §. *Ikraftträdande.* Lagen bör träda i kraft vid ingången av år 1999. Innan det får åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter vidtas för att verksamheten skall kunna inledas vid nämnd tidpunkt.

1.2. Lag om upphävande av 6 § lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag

På grund av att 6 § lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag upphävs skall den behörighet som bolaget i enlighet med lagen har i uppgifter som hänför

sig till förarexamina, körkort och förarundervisning samt i uppgifter som hänför sig till certifikat som berättigar till transport av farliga ämnen, till körtilståndsprov och till utbildning för körtilstånd upphöra.

2. Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om ordnandet av förarexamensverksamheten och om fordonsförvaltningscentralens verksamhet som examensmottagare skall utfärdas genom förordning. Enligt bemyndigandet skall vid sidan av bestämmelser också anvisningar kunna meddelas om förarexamenstjänsternas omfattning, de allmänna förutsättningarna för mottagandet av förarexamina, behörighetsvillkoren för den personal som utövar förarexamensverksamhet samt om andra detaljer i ordnandet av förarexamensverksamheten.

3. Ikraftträdande

I enlighet med gällande bestämmelser skall de uppgifter som hänför sig till förarexamina och mottagandet av körtilståndsprov för transport av farliga ämnen ända till utgången av 1998 skötas av det bolag som bildats för att fortsätta Bilregistercentralens verksamhet. Det föreslås därför att lagarna skall träda i kraft den 1 januari 1999. Åtgärder som verkställigheten av lagen om förarexamensverksamhet förutsätter får dock vidtas innan lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om förarexamensverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag gäller ordnande av förarexamina och körtilståndsprov som avses i vägtra-

fiklagen (267/1981) och lagen om transport av farliga ämnen (719/1994) samt i bestämmelser som utfärdats med stöd av dem.

Om förarexamensverksamhet inom försvarsmakten bestäms särskilt.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *förarexamensverksamhet* skötseln av uppgifter som hänför sig till mottagandet av förarexamina och till tillsynen över förarundervisningen samt till certifikat som berättigar till transport av farliga ämnen, till mottagandet av körtillståndsprov och till tillsynen över utbildning för körtillstånd,

2) *förarundervisningsverksamhet* undervisning för erhållande av rätt att köra motor drivna fordon eller körtillstånd för transport av farliga ämnen samt annan verksamhet som ansluter sig till undervisningen, och

3) *förarexamensmottagare* en offentlig eller privat serviceproducent med vilken fordonsförvaltningscentralen har ingått avtal om förarexamensverksamhet.

3 §

Ordnande av förarexamensverksamhet

Fordonsförvaltningscentralen svarar för förarexamensverksamheten.

Fordonsförvaltningscentralen ordnar förarexamensverksamhet genom att anskaffa behövliga tjänster hos offentliga eller privata serviceproducenter och genom att sköta uppgifter själv. I de fall där fordonsförvaltningscentralen är mottagare av examen gäller i fråga om centralen vad som bestäms om examensmottagare.

Förarexamensverksamheten skall ordnas så, att en med tanke på trafiksäkerheten tillräcklig tillgång till förarexamenstjänster samt körtillståndsprov-tjänster som är enhetliga och av god kvalitet tryggas i hela landet. I ett avtal om förarexamensverksamhet skall överenskommas om det område inom vilket serviceproducenten sköter förarexamensverksamheten samt om verksamhetens omfattning och villkoren för den.

4 §

Krav som uppställts för förarexamensmottagare

En förarexamensmottagare skall vara tillförlitlig, sakkunnig, oberoende och solvent.

Förarexamensmottagaren skall visa att han har en tillräcklig personal i förhållande till

verksamhetens omfattning samt de övriga resurser som behövs för att verksamheten skall kunna skötas på behörigt sätt.

Förarexamensmottagaren skall i sin tjänst ha en person som ansvarar för förarexamensverksamheten, och denna person skall ha tillräcklig sakkännedom och förtrogenhet med förarexamensverksamhet.

5 §

Bedömning av förarexamensmottagarens tillförlitlighet

En sökande kan anses tillförlitlig som förarexamensmottagare, om inte han eller, när sökanden är en juridisk person, en medlem eller suppleant i sökandens styrelse eller förvaltningsråd, verkställande direktören, en ansvarig bolagsman eller någon annan i dominerande ställning genom sitt agerande har visat att han är uppenbart olämplig för uppgiften att utöva förarexamensverksamhet.

6 §

Bedömning av förarexamensmottagarens oavhängighet

En förarexamensmottagare, den som är anställd hos honom eller den som på något annat sätt står i beroendeförhållande till förarexamensmottagaren får inte utöva förarundervisningsverksamhet.

Förarexamensmottagaren eller den som är anställd hos honom får inte heller stå i kommersiellt, ekonomiskt eller något annat beroendeförhållande till den som bedriver förarundervisningsverksamhet eller till en sammanslutning, stiftelse eller offentligrättslig inrättning som bildats av dem som bedriver verksamhet av nämnda slag.

7 §

Krav i fråga om personer som tar emot förarexamina och körtillståndsproven

En person som tar emot förarexamina och körtillståndsproven skall till sin yrkeskunskap och tillförlitlighet vara lämplig för uppgiften och får inte ha gjort sig skyldig till grova eller upprepade trafikförseelser eller andra brott på ett sådant sätt att han kan anses olämplig för förarexamensuppgifter.

8 §

God förvaltnings sed

I föreexaminsverksamhet skall iakttagas lagen om förvaltningsförfarande (598/1982). På handlingar som uppkommer i samband med föreexaminsverksamhet tillämpas vad som bestäms om myndighetshandlingars offentlighet.

9 §

Bestämmelserna i språklagen

En föreexaminsmottagare skall i sin verksamhet iaktta bestämmelserna i språklagen (148/1922).

10 §

Tystnadsplikt

Den som är anställd hos en föreexaminsmottagare får inte utan tillstånd för en utomstående yppa sådana uppgifter som gäller en enskild persons hälsotillstånd och som kommit till hans kännedom. En föreexaminsmottagare eller den som är anställd hos en sådan får inte för en utomstående yppa sådana uppgifter om brott som framkommit vid tillförlitlighetsbedömning enligt 5 § och som kommit till hans kännedom.

11 §

Tillsyn

Fordonsförvaltningscentralen utövar tillsyn över en föreexaminsmottagares verksamhet.

12 §

Personregisteruppgifter

Fordonsförvaltningscentralen har rätt att få de uppgifter ur straffregistret som behövs för fastställande av att de tillförlitlighetskrav som ställs på en föreexaminsmottagare eller en person som tar emot föreexamina och körtillståndsproven uppfylls samt att ur körkortsregistret få de uppgifter som behövs för ordnande av den föreexaminsverksamhet som avses i denna lag.

13 §

Handräckning

Polisen är skyldig att ge handräckning för tillsynen över att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttagas.

14 §

Rättelseyrkande och ändringssökande

I beslut som har fattats av en föreexaminsmottagare och som gäller föreexamen eller körtillståndsprov får yrkas rättelse hos fordonsförvaltningscentralen. Rättelseyrkandet skall framställas inom 30 dagar från delgåendet av beslutet. Till beslutet skall fogas en anvisning om rättelseyrkande.

I fråga om sökande av ändring i ett beslut som fordonsförvaltningscentralen har fattat i egenskap av examensmottagare gäller vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

15 §

Straffbestämmelser

Den som bedriver föreexaminsverksamhet utan något avtal med fordonsförvaltningscentralen skall för *olovligt utövande av föreexaminsverksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

En person som tar emot föreexamina betraktas som tjänsteman enligt 2 kap. 12 § strafflagen.

Om straff för en felaktig registeranteckning bestäms i 16 kap. 21 § strafflagen. Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 10 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen.

16 §

Avgiften för föreexamen eller körtillståndsprov

För föreexamen och körtillståndsprov uppbärs en avgift till fordonsförvaltningscentralen. Avgiften fastställs enligt vad som bestäms i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

17 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om ordnande av förarexamensverksamhet och om fordonsförvaltningscentralens verksamhet enligt 3 § 2 mom. som mottagare av förarexamina och körtillståndsproven utfärdas genom förordning. Vederbörande ministerium kan utfärda närmare bestämmelser och meddela anvisningar om förarexamenstjänsternas och körtillståndsprov-tjänsternas omfattning, de allmänna förutsättningarna för mottagande av

förarexamina och körtillståndsproven, behörighetsvillkoren för den personal som utövar förarexamensverksamhet samt om andra detaljer i ordnandet av förarexamensverksamheten.

18 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 199 .

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om upphävande av 6 § lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs i lagen om ombildande av Bilregistercentralen till ett aktiebolag samt om vissa uppgifter för detta bolag (1591/1995) 6 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1181/1996.

2 §

Denna lag träder i kraft den 199 .

Helsingfors den 8 maj 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Trafikminister *Matti Aura*

